

6. Paulius Oderbornas apie valdovą Steponą Batorą

Praėjo kiek laiko po to, kai kunigaikštis Steponas ne savo ambicijomis ar bičiulių pastangomis, bet vien išsilavinusio, išmintingo ir dorybingo vyro šlove pasiekė karaliaus sostą, ir jam išsyk buvo patikėta didžiulė kariuomenė, kad jisai su ja nugalėtų bet kuriuos priešus. Tada ir kilo pats sunkiausias maskviškiams karas, per kurį jie staigiai prarado, pačiam Dievui keršijant už šitiek žmogžudysčių, karines pajėgas, dalį valstybės ir visą orumą, o likimas jiems iš visos jų valstybės paliko ne ką kita, kaip tikrai karčias nelaimės, pasipūtimą ir negausius, suvargusius ir aptingusius gyventojus.

Būdamas iš prigimties didžiai pamaldus ir prakilnus, karalius Steponas galvojo, kad reikia ko nors imtis ginant krikščionių garbę, todėl laikė labai reikalingu ir gražiu dalyku skelbti Maskviškiui karą už tai, kad, jį nubaudus už skriaudas, būtų atsisteista už nekaltas nužudytų žmonių sielas, o nevertiems žmonių vardo jo bedieviškiems prakeiktiems galvažudžiams būtų atsikeršyta ginklu, kadangi jie piktadariškomis rankomis šitiek kartų išniekino bažnyčias, altorius, netgi mirusiųjų palaikus ir, apakinti nepasotinamo geismo valdyti, ne vieną ir ne du sykius ugnimi ir kalaviju niokojo sarmatų kraštą.

Paulius Oderbornas, *Didžiojo Maskvos kunigaikščio Ivano Vasiljevičiaus gyvenimas*, Vilnius:

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1999, p. 196.

7. Iš Augustino Rotundo „Trumpa Lietuvos kunigaikščių istorija“ (1576)

Ūmus ir netikėtas karaliaus pabėgimas pridarė daug nesmagumo lenkams ir lietuviams. Iš vienos pusės turkai ir totoriai, iš kitos maskvėnai taikėsi puliti bekaralę valstybę. Todėl vėl buvo sušauktas seimas į Varšuvą karaliui rinkti. Daugelis šaunių ir garsių pasaulio kunigaikščių siūlėsi į valdovus. Todėl ir seime iš pradžių nebuvo pilno sutarimo, ką išsirinkti. Bet senato dauguma, tartum paties Dievo įkvėpta, paskelbė karaliumi Steponą Batorą, Transilvanijos kunigaikštį, kuris savo išmintimi, teisingumu ir narsumu veikia nuramino valstybę ir, kaip tikimės, veikia taip pat atkeršys jos visiems priešininkams, ką tegul Maloningiausiasis ir Galingiausiasis Viešpats Dievas ir padaro. Amen.

Algis Samulionis, Rasa Jurgelėnaitė, Darius Kuolys (sud.), *Šešioliktojo amžiaus raštija*, Vilnius:

Pradai, 2000, p. 296.